Van Alle Talen Thuis ©
@home in languages

Meertaligheid in collectioneren: stap voor stap jouw meertalige collectie ontwikkelen

Stap 0.
Kennismaken met deze Toolkit en jouw team samenstellen

In deze stap:

- **Inhoudsopgave van deze Toolkit**
- **Inleiding**
- **Gezamenlijke kernpunten**
- **Begrippenlijst**
- **Inspiratie uit de praktijk:** van eerste stappen naar borging in bibliotheekbeleid
- **Team samenstellen**

▶ *Ga naar de volledige Toolkit*

Meertaligheid in collectioneren: stap voor stap jouw meertalige collectie ontwikkelen

Toolkit voor de openbare bibliotheek

"Het opzetten of verbeteren van een meertalige collectie is een proces dat uit meerdere stappen bestaat en tijd kost. Deze stappen omvatten:

- het in kaart brengen van de bevolking en samenstelling van de gemeenschap,
- het bepalen van hun behoeften en interesses,
- het vaststellen van het dienstverleningsniveau dat de bibliotheek kan bieden,
- het verzamelen van het materiaal, het catalogiseren en onderhouden ervan,
- het promoten van de collectie en het opleiden van het personeel.

De stappen moeten worden herhaald, waarbij de collectie regelmatig wordt aangepast en beoordeeld zodat deze nog steeds voldoet aan de behoeften van de community."

Jen Hill, Building for Diversity: How Public Libraries Can Create Great Multilingual Collections, School of Information Management, Dalhousie University (2018) (vrij vertaald)

Deze Toolkit bestaat uit de volgende onderdelen, elk met specifieke hulpmiddelen.
Lees verder over de ontwikkeling van de Toolkit en ga vervolgens aan de slag met Stap 0.

Stap 0: Kennismaken met deze Toolkit en jouw team samenstellen
Stap 1: Beleid ontwikkelen
Stap 2: Behoeftenonderzoek
Stap 3: Collectie samenstellen en onderhouden
Stap 4: Catalogiseren en inwerken
Stap 5: Samenwerking rondom donaties

Plus: *stappen voor startende bibliotheken, bronnen en inspiratievoorbeelden*

Van Alle Talen Thuis
@home in languages

Inleiding

De taal die je van je ouders meekrijgt is onlosmakelijk verbonden met je identiteit. Volgens de Canadese taalwetenschapper Jim Cummins leidt het verwerpen van de thuistaal van een kind tot het verwerpen van een kind: “to reject the child’s language is to reject the child”. Een positieve houding ten aanzien van de thuistaal zorgt ervoor dat kinderen en hun ouders zich gezien en gehoord voelen en draagt daarmee bij aan inclusie. Toegang bieden tot literatuur in de thuistaal geeft families de mogelijkheid hun eigen taal en cultuur te blijven ontwikkelen.

“Als bibliotheek voelt het wellicht als een wereldreis. Voor jouw doelgroep voelt het als thuiskomen.”

Nieuwe Brabanders en jouw bibliotheek | Cubiss

Een rijke taalomgeving en ruim aanbod in de thuistaal bevordert de taal- en leesvaardigheid van meertalige kinderen. Bovendien leidt een sterk ontwikkelde thuistaal tot het gemakkelijker leren van de Nederlandse taal.

Dit stappenplan is ontwikkeld voor bibliotheken die een dienstverlening op het gebied van meertaligheid willen ontwikkelen en meer specifiek een meertalige collectie willen realiseren. Deze tool biedt handreikingen om alle benodigde stappen te zetten om tot een community- en datagedreven aanpak te komen bij het samenstellen en toegankelijk maken van een meertalige collectie.

Het stappenplan is gebaseerd op de ervaringen opgedaan in het programma Van Alle Talen Thuis. Van Alle Talen Thuis is een impulsprogramma in de Brainportregio dat kinderen tussen 0 en 12 jaar de kans biedt om op school, de kinderopvang en de openbare bibliotheek boeken in hun thuistalen te ontdekken en te omarmen.

In dit programma, mede mogelijk gemaakt door ASML, werken Brainport Bibliotheken – De Kempen, Dommeldal, Helmond-Peel, Regio Eindhoven en Veldhoven – samen met Hogeschool de Kempel, Summa & Bedrijf en communitypartners uit de regio. Niet alleen om meertalige collecties op te zetten, maar ook om kennis over meertaligheid op te bouwen en te delen.

Vertegenwoordigers van elke bibliotheek, van collectioneur, catalogiseerder, beleidsadviseur, community librarian tot leesmediaconsulent, volgden de principes van Design Thinking om deze Toolkit te ontwikkelen.

Hoe bibliotheken invulling kunnen geven aan de meertalige dienstverlening is beschreven in de Richtlijnen voor de bibliotheek opgesteld door de VOB (Vereniging van Openbare Bibliotheken) en IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions). Wij hebben dit uitgebreide document gebruikt als leidraad bij de beschrijving van onze aanpak, en het stappenplan volgt de indeling vermeld in dit document:

I. Wettelijke en financiële aspecten
II. Onderzoek naar de behoeften van de gebruikers
III. Collectievorming
IV. Personeel
V. Marketing, publiciteit en promotie

We gaan in op de eerste drie onderdelen. De anderen worden in een later stadium toegevoegd.

Een meertalige dienstverlening raakt alle teams van een bibliotheekorganisatie en vraagt om veel samenwerking, zowel intern als extern. Door het zetten van kleine stappen wordt de dienstverlening steeds verder doorontwikkeld.

Vanuit een gemeenschappelijke visie ontwikkelt de bibliotheek enerzijds beleid voor de bibliotheekvestigingen en anderzijds voor de educatieve dienstverlening (de Bibliotheek op School en BoekStart in de kinderopvang). In dit document ligt de focus op het beleid voor de vestigingen. Een versie ten behoeve van de educatieve dienstverlening zal op een later moment worden toegevoegd.

door Toos van den Beuken

Gezamenlijke kernpunten: meertalige collecties

Meertaligheid in het Gezamenlijk collectieplan 2026-2030

"Recent wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat kinderen met een migratieachtergrond die boeken lezen in de taal van hun ouders daardoor beter Nederlands leren. De onderzoeksgegevens over het leesgedrag van volwassenen in deze gezinnen suggereren dat zij zowel boeken in het Nederlands als in de eigen taal lezen en dat zij de boeken in de eigen taal zelf verkrijgen. Daarom wordt om pragmatische redenen in dit collectieplan gekozen om prioriteit te geven aan het opzetten van meertalige, fysieke jeugdcollecties met aanvullingen vanuit de online Bibliotheek. De focus ligt hierbij op de leeftijdsgroep 0-12 jaar omdat daar lezen in de eigen taal de grootste bijdrage in de taalontwikkeling zal spelen."

- De KB, Gezamenlijk collectieplan 2026-2030

De Wsob defineert de basis van het openbare bibliotheekwerk met vijf publieke waarden: onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit en authenticiteit. Deze zijn in het Gezamenlijk collectieplan 2026-2030 vertaald naar de samenstelling en de rol van de bibliotheekcollectie, wat ook geldt voor meertalige collecties. Bijvoorbeeld:

- Toegankelijk: Mensen moeten toegang hebben tot voor hen geschikte materialen. Het gaat onder andere om mensen met een (lees) handicap of anderstaligen.
- Pluriform: De collectie dient een weerspiegeling te zijn van onze samenleving; de collectie dient aan te sluiten bij de vraag van de doelgroepen in hetwerkgebied van de bibliotheek.
- Authentiek: De collectie is lokaal verankerd en sluit aan op de behoeften van het werkgebied.

In de Netwerkagenda 2024-2027 van het Bibliotheeknetwerk staan drie maatschappelijke opgaven centraal: Geletterde samenleving, Leven Lang ontwikkelen en Participatie in de informatiesamenleving. Het Gezamenlijk collectieplan beschrijft hoe meertaligheid rechtstreeks verband houdt hiermee:

- Geletterde samenleving: "Inclusieve, meertalige en gevarieerde collectie, goed verbonden aan programmering."
- Leven Lang ontwikkelen: "Bibliotheken ontwikkelen zich als community libraries, waar mensen zich kunnen ontwikkelen, elkaar ontmoeten en met elkaar in gesprek kunnen gaan. Ook hier kan de collectie op aansluiten."
- Participatie in de informatiesamenleving: "themagericht collectioneren, community-gedreven collectioneren en het aanbieden van educatieve materialen."

Criteria voor meertalige collecties

Volgens de VOB en de International Federation of Library Associations and Institutions in de Richtlijnen voor de bibliotheek (4.4):

"De belangrijkste criteria voor [meertalige] collecties moeten zijn:

- Een gevarieerd aanbod dat voor alle leden van de gemeenschap iets te bieden heeft;
- materialen in vormen die het voor alle leden van de gemeenschap aantrekkelijk maken om de bibliotheek te gebruiken;
- een regelmatige stroom van nieuwe aanwinsten;
- vervanging van versleten of beschadigde exemplaren van standaardwerken;
- een breed aanbod van romangenres en non-fictie onderwerpen;
- toegang tot digitale media, zoals internet en online bestanden;
- afschrijven van verouderde, oude of versleten materialen."

Begrippenlijst: meertaligheid in collectioneren

In deze Toolkit gebruiken we termen die belangrijk zijn bij het werken aan een meertalige dienstverlening. Voor de duidelijkheid volgen hier de sleutelbegrippen en hun betekenis.

Termen	Voorbeelden
Thuistaal verwijst naar de taal, talen of taalvarianten die thuis met ouders en familie worden gesproken. De nadruk ligt op de sociale omgeving en op het feit dat deze taal verschilt van de taal of talen die in andere sociale omgevingen, zoals op school, worden gebruikt.	een leerling spreekt thuis Hindi en Engels met haar ouders en Nederlands op school met vrienden en leerkrachten *denk hierbij ook aan streektalen en dialecten*
Taalsensibilisering is een pedagogisch concept dat gericht is op het ontwikkelen van een open houding ten opzichte van taaldiversiteit en het bevorderen van meertalige competenties bij leerlingen.	een les op school of in de bibliotheek waarbij leerlingen leren dat er verschillende schriften zijn, dat er verschillende talen zijn, dat boeken in meerdere talen vertaald kunnen zijn, etc
Community-gedreven werken betekent dat je op zoek gaat naar community's in het werkgebied, met hen in gesprek gaat om hun behoeften te onderzoeken, samen activiteiten organiseert en de collectie ontwikkelt en activeert. Een community is een groep mensen die iets met elkaar gemeen hebben, zoals de plaats waar zij wonen, een taal, een hobby of een interesse.	het samen organiseren van voorleessessies in een taal die gesproken wordt in het werkgebied; het vragen om feedback en aanbevelingen voor de collectie en medewerking om samen de collectie te saneren
Datagedreven werken houdt in dat je beslissingen neemt op basis van data. Je verzamelt, analyseert en gebruikt data om processen te verbeteren, risico's te beperken en kansen te ontdekken.	op basis van de bevolkingssamenstelling van je werkgebied maak je een plan in welke talen je start met het vormen van een collectie
Community librarians slaan actief een brug tussen de bibliotheek en de gemeenschap.	Maak kennis met drie Community Librarians en hun werkzaamheden in Stap 2 van deze Toolkit: Behoeftenonderzoek in een meertalige context

Inspiratie uit de praktijk: van eerste stappen naar borging in bibliotheekbeleid

Alle aspecten van deze Toolkit, van beleid tot behoeftenonderzoek en samenwerking, zijn belangrijk voor het samenstellen van een meertalige collectie en programmering die aansluit bij de behoeften van de community. Maar hoe pak je dit aan? Gelukkig kunnen we van elkaar leren. Hieronder de ervaring van de Bibliotheek Helmond-Peel, door Toos van den Beuken, tot 2023 leesmediaconsulent:

"In 2015 werkten we bij Bibliotheek Helmond-Peel met een gemeentelijke VVE-subsidie aan een project om ouders meer te betrekken bij voorlezen. We merkten dat het lastig was om ouders te bereiken die thuis geen Nederlands spreken. Dat was voor ons het moment om het anders aan te pakken.

We hebben gekeken naar de samenstelling van de bevolking van onze gemeente: 25% van de kinderen van 0–12 jaar groeide op met een andere thuistaal: een omvangrijke groep. Dat inzicht maakte duidelijk dat we hier structureel iets mee moesten: we maakten een collectiebeleidsplan meertalige boeken.

Een belangrijke volgende stap was toen meertaligheid werd opgenomen in het algemene beleidsplan van de bibliotheek door de nieuwe directeur. Dat gaf richting en ruimte om verder te ontwikkelen.

Met behulp van een landelijke subsidie zijn we een project gestart, gericht op de Poolse doelgroep. We hebben bewust gekozen om ons op één doelgroep te richten om te leren wat werkt.

We werkten samen in een klein team van collega's uit verschillende functies: collectie, educatie, publieksdienst, communicatie en het Taalhuis. Dat bleek een sterke combinatie.

Via de welzijnsorganisatie kwamen we in contact met Poolse dames met wie we in gesprek gingen om te kijken waar hun behoefte lag. Deze dames werden onze ambassadeurs: via de welzijnsorganisatie kwamen we in contact met andere Poolse mensen en samen organiseerden we voorleesactiviteiten en adviseerden zij bij de samenstelling van een Poolse collectie. Ook waren zij betrokken bij het inwerken en promoten van de collectie en bij het uitvoeren van activiteiten. Lees hier meer over deze aanpak.

Uiteindelijk heeft dit project geleid tot het aanstellen van een Poolstalige medewerkster die als programmamaker zeer actief is met het organiseren van activiteiten voor de Poolse bevolking."

Bekijk hier het filmpje van het Pools Voorleesfeest, de eerste activiteit die werd georganiseerd.

Tips

- Focus je op 1 doelgroep en doe ervaring op in het samenwerken met een meertalige doelgroep.
- Werk intern samen met collega's in een multidisciplinair team.
- Maak kennis met mensen uit de doelgroep via de welzijnsorganisatie, door bibliotheekbezoekers te benaderen of via Taalhuisactiviteiten.
- Maak gebruik van impulssubsidies om om een nieuwe dienstverlening te ontwikkelen.
- Werk samen met de doelgroep. Dit kan op allerlei gebieden, van collectie tot programmering en promotie.

Bovenstaande ervaring is het traject van één bibliotheek. Met deze Toolkit kun je een actieplan opstellen voor je eigen organisatie.

Ontdek de Tookit en ga verder met meertaligheid binnen je bibliotheek.

Team samenstellen

Samenwerking binnen de organisatie is essentieel voor een meertalige collectie. Hoewel de functietitels in verschillende bibliotheken kunnen verschillen, moeten de onderstaande rollen in het projectteam vertegenwoordigd zijn. Voordat je verder gaat, moet je eerst bepalen welke specifieke personen binnen je organisatie zullen bijdragen aan de meertalige collectie. In kleinere organisaties kan een persoon meerdere rollen hebben, bijvoorbeeld catalogiseerder en applicatiebeheerder.
Je kunt deze lijst afdrukken of rechtstreeks in de PDF typen. Vergeet niet het document op te slaan, zodat je je gegevens niet kwijtraakt.

Rol/Functie	Vertegenwoordiger/ 1e aanspreekpunt	Andere betrokken teamleden
Management Team		
Community librarian(s)		
Collectioneur(s)		
Catalogiseerder		
Applicatiebeheerder		
Mediaverwerking		
Publieksdienstmedewerker(s)		
Programmamaker(s)		
Leesmediaconsulenten		
Communicatiemedewerker(s)		

Meertaligheid in collectioneren: stap voor stap jouw meertalige collectie ontwikkelen

Toolkit voor de openbare bibliotheek

Je hebt nu **Stap 0: Overzicht en team samenstellen** afgerond. Deze Toolkit bestaat uit meerdere stappen, elke met specifieke hulpmiddelen.

Bekijk hier de volledige Toolkit en de bronnen:

Van Alle Talen Thuis
@home in languages

Of ga direct naar een stap:

- **Stap 0:** Overzicht en team samenstellen
- **Stap 1:** Beleid ontwikkelen
- **Stap 2:** Behoeftenonderzoek
- **Stap 3:** Collectie samenstellen en onderhouden
- **Stap 4:** Catalogiseren en inwerken *(in ontwikkeling)*
- **Stap 5:** Samenwerking rondom donaties

PLUS! Stappen voor starters: eerste stappen om te komen tot een meertalige collectie

Kara Frost
Collectioneur meertaligheid
de Bibliotheek Regio Eindhoven,
Van Alle Talen Thuis

Toos van den Beuken
Projectondersteuner
Van Alle Talen Thuis
Freelance

Alcira Bojórquez Segura
Medewerker Front Office &
Community Librarian
Bibliotheek Veldhoven

Anne van Herpt
Programmaker Educatie
Bibliotheek De Kempen

Loes Jansen
Beleidsadviseur
Bibliotheek De Kempen

Elisa Slegers
Collectioneur &
Leesmediaconsulent
de Bibliotheek Regio Eindhoven

Jet Hesen
Programmamaker &
Collectioneur jeugdmaterialen
de Bibliotheek Helmond-Peel

Cecilia van Wijk
Medewerker uitvoering collectie
de Bibliotheek Regio Eindhoven

Helga van Dijk
Collectiebeheerder
Bibliotheek Dommeldal

Met speciale dank aan collega's van de volgende bibliotheken voor het nalezen van de conceptversies van deze Toolkit en het geven van feedback:

de Bibliotheek Regio Eindhoven
de Bibliotheek Helmond-Peel
de Bibliotheek De Kempen
de Bibliotheek Veldhoven
de Bibliotheek Dommeldal

Colofon
Deze Toolkit is opgesteld door leden van deelnemende bibliotheken aan het programma Van Alle Talen Thuis.

© VATT, juni 2026

Brainport Bibliotheken